

Samhällsorienterande ämnen

Geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap

Människor har i alla tider och i alla samhällen försökt förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Genom kunskaper om samhällen och människors livsfrågor samt historia och geografi får vi verktyg för att kunna orientera oss i en komplex värld, ta ansvar för vårt handlande och främja hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för människan, samhället och omvärlden i dag och i det förflutna. Eleverna ska ges möjligheter att ställa frågor om individ och samhälle, etik och moral samt levnadsvillkor under olika tider och på olika platser utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. I kommunikation om detta ska eleverna också ges möjligheter att använda ord, begrepp och andra uttrycksformer från det samhällsorienterande området.

Eleverna ska ges möjligheter att utveckla kunskaper om olika samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sin förmåga att vara aktiva och ansvarstagande medborgare i ett samhälle som är präglad av mångfald.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att jämföra och reflektera över människors livsfrågor och förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser. Genom undervisningen ska eleverna vidare ges möjligheter att uttrycka och pröva tankar och åsikter om samhällsfrågor och vår tids och framtidens globala utmaningar. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla en personlig livshållning och förståelse av omvärlden.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att använda metoder och verktyg från det samhällsorienterande området för att söka och värdera information om samhället och omvärlden. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar för ett livslångt lärande utifrån ett kritiskt förhållningssätt.

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden,
- förmåga att jämföra och reflektera över människors livsfrågor samt förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser, och
- förmåga att använda det samhällsorienterande områdets metoder och verktyg.

Centralt innehåll

I årskurs 1– 3

Att leva tillsammans

- Migration inom ett land och mellan länder.
- Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer.
- Moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, könsroller och döden.
- Normer och regler i elevens livsmiljöer, däribland i skolan och i digitala miljöer.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Närområdets natur- och kulturlandskap.
- Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Miljöfrågor utifrån elevens vardag.
- Namn och läge på platser i närmiljön och andra platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människors levnadsvillkor under stenålder, bronsålder och järnålder.
- Mytologiska berättelser, däribland berättelser i samisk religion.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörder.
- Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Grundläggande demokratiska principer och hur demokratiska beslut fattas i skolan.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Några olika källors användbarhet och tillförlitlighet.
- Jordgloben samt analoga och digitala kartor.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

I årskurs 4– 6

Att leva tillsammans

- Vardagliga moraliska frågor och livsfrågor, till exempel utanförskap, kränkningar, jämställdhet, sexualitet och vad som är viktigt i livet.
- Sociala skyddsnät för barn i skolan och i samhället.
- Hur digitala och andra medier kan användas ansvarsfullt.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i Sverige

- Människors levnadsvillkor och viktiga händelser i svensk historia från cirka 800 till cirka 1900, däribland statens utveckling och levnadsvillkor i ståndssamhället.
- Samhällsfunktioner, till exempel sjukvård samt fritids- och kulturutbud.
- Yrken och verksamheter i samhället.
- Riksdagen och regeringen och deras olika uppdrag. Politiska val och partier i Sverige.
- Några olika lagar och påföljder. Kriminalitet och möjliga konsekvenser för individ och samhälle.
- De nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar.

Att leva i världen

- Utmärkande drag för några natur- och kulturlandskap, till exempel klimat, vegetation och människors användning av naturresurser.
- Namn och läge på geografiska objekt i Sverige, Europa och världen. Ett urval av hav, sjöar, floder, berg, öknar, regioner, länder och städer.
- Hur val och prioriteringar på individnivå kan påverka miljön och främja hållbar utveckling.
- Ritualer, religiöst motiverade levnadsregler samt berättelser, till exempel ur Bibeln och andra religiösa urkunder, inom kristendom, islam och judendom.
- Introduktion till hinduism och buddhism.
- De mänskliga rättigheterna och deras betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Principen om likabehandling, inklusive skydd mot diskriminering.
- Vad demokrati är och hur demokratiska beslut fattas. Hur individer och grupper kan påverka beslut, genom att rösta i allmänna val och till exempel genom elevråd i skolan.
- Mediernas roll i samhället.
- Aktuella samhällsfrågor.

Metoder och verktyg

- Metoder för att söka och använda information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Olika källors användbarhet och tillförlitlighet.
- Fältstudier i samhället och naturen.
- Digitala och analoga kartor och deras uppbyggnad.

I årskurs 7– 9

Att leva tillsammans

- Moraliska frågor och livsfrågor utifrån elevernas tankar samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livsåskådningar. Sådana frågor kan till exempel handla om rättvisa, solidaritet, identitet, kärlek och sexualitet.
- Hur individer och grupper framställs i media, till exempel utifrån kön och etnicitet, och hur detta kan påverka normbildning och värderingar.

Att leva i Sverige

- Människors levnadsvillkor och viktiga händelser i svensk historia från cirka 1900 till nutid, däribland demokratisering och framväxten av välfärdssamhället.
- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu.
- Migration till, samt integration och segregation i Sverige i dag.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar samt arbetsuppgifter inom olika yrken och verksamheter.
- Hur hushållens, företagens och det offentligas ekonomi hänger samman.
- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, Sametinget, regioner och kommuner. Var olika beslut fattas samt individers och gruppers möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling.
- De nationella minoriteternas situation i Sverige historiskt och i dag. Samernas ställning som urfolk.
- Rättssystemet i Sverige. Möjliga orsaker till och konsekvenser av olika typer av kriminalitet, till exempel våldsbrott, sexualbrott och hedersrelaterat våld och förtryck.

Att leva i världen

- Några natur- och kulturlandskap och processer som har format dessa, till exempel endogena och exogena processer och befolkningsutveckling.
- Namn och läge på geografiska objekt i Sverige, Europa och världen. Ett urval av hav, sjöar, floder, berg, öknar, regioner, länder och städer.
- Vad klimat är och faktorer som påverkar klimatet. Människans påverkan på klimatet och konsekvenser av klimatförändringar för människa, samhälle och natur i olika delar av världen.
- Hur val och prioriteringar på individ- och samhällsnivå kan påverka miljön och främja hållbar utveckling.
- Människors levnadsvillkor och viktiga skeenden i världshistorien, däribland industrialisering, demokratisering och Förintelsen.
- Vad religion och livsåskådning kan betyda för människor.
- Berättelser, till exempel ur Bibeln och andra religiösa urkunder, samt centrala tankegångar och religiösa praktiker inom kristendom, islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Kränkningar av de mänskliga rättigheterna i olika delar av världen och internationellt arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen.
- Mediernas roll i samhället.

- Aktuella samhällsfrågor.

Metoder och verktyg

- Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Kritisk granskning av information och åsikter i såväl digitala medier som i andra typer av källor.
- Fältstudier i samhället och naturen.
- Digitala och analoga kartor och deras uppbyggnad.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven medverkar i att visa kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och barnets rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden.

Eleven bidrar i kommunikation om elevnära livsfrågor samt förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

Eleven medverkar i att använda enkla metoder och verktyg från det samhällsorienterande området.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven **medverkar** i att visa kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden.

Eleven **bidrar** i kommunikation om vardagliga livsfrågor och **bidrar** till jämförelser av förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

Eleven **medverkar** i att använda metoder och verktyg från det samhällsorienterande området.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden.

Eleven kommunicerar på ett **enkelt** sätt om vardagliga livsfrågor och gör **enkla** jämförelser av förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

Eleven använder metoder och verktyg från det samhällsorienterande området på ett **delvis fungerande** sätt.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden.

Eleven kommunicerar på ett **utvecklat** sätt om vardagliga livsfrågor och gör **utvecklade** jämförelser av förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

Eleven använder metoder och verktyg från det samhällsorienterande området på ett **fungerande** sätt.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven **medverkar** i att visa kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden.

Eleven **bidrar** till jämförelser och resonemang om människors livsfrågor samt om förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

Eleven **medverkar** i att använda metoder och verktyg från det samhällsorienterande området. Eleven **bidrar** till att värdera information och åsikter i olika källor som rör samhället och omvärlden med källkritiska argument.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden.

Eleven gör **enkla** jämförelser och för **enkla** resonemang om människors livsfrågor samt om förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

Eleven använder metoder och verktyg från det samhällsorienterande området på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven värderar information och åsikter i olika källor som rör samhället och omvärlden med **enkla** källkritiska argument.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om samhällsförhållanden, demokrati och mänskliga rättigheter, religion och livsåskådning samt om geografiska och historiska förhållanden.

Eleven gör **utvecklade** jämförelser och för **utvecklade** resonemang om människors livsfrågor samt om förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

Eleven använder metoder och verktyg från det samhällsorienterande området på ett **fungerande** sätt. Eleven värderar information och åsikter i olika källor som rör samhället och omvärlden med **relativt välgrundade** källkritiska argument.